

וכן, אם קיבל אביה קידושין עבורה, מעתה כל האנשים האחרים הבאים עליה **חייבים** מיתה **משום אשת איש**. (321) (322)

וכן, אם היתה נדה, (323) ובא עליה אדם בנדתה, הרי היא **מטמאה את בועלה** כדין טומאת בועל נדה, שיש בו טומאה יתירה יותר מהנוגע בה.

שהנוגע בנדה טמא רק יום אחד, וטומאתו היא טומאה קלה, (324) שאינו מטמא אדם וכלים. ואילו הבעל את הנדה טמא שבעת ימים, שנאמר [ויקרא טו]: "ואם שכוב ישכב איש אותה, ותהי נדתה עליו, וטמא שבעת ימים". (325)

וטומאתו חמורה עד כדי כך, (326) שיש כח בטומאתו —

לטמא משכב תחתון כעליון, וכמו שיבואר ב-1 להלן:

א. אשה הטמאה בטומאת נדה, מטמאה את המשכב שהיא שוכבת עליו, או את המושב שהיא יושבת עליו, בטומאה חמורה. והיינו, שהמושב או המשכב של הנדה, מטמאים אפילו אדם וכלים הנוגעים בהם.

ב. ואפילו היתה הנידה יושבת או שוכבת על עשר מצעות זה על גבי זה, כולם נטמאים בטומאת "משכב" או "מושב", ונעשים "אב הטומאה", והם מטמאים אפילו אדם וכלים, וכל שכן אוכלין ומשקין.

ג. אדם הבעל נדה, נטמא גם הוא, ומטמא אף הוא את עשר המצעות שתחתיו, אלא

ביום, וטובל, ונטהר בערב, אבל הבעל את הנדה הרי זה טמא שבעת ימים [כמבואר בתורה ויקרא טו], וטומאתו חמורה כמבואר בגמרא להלן.

הבא על נדה כשהיא קטנה פחות מבת שלש שנים, אין ביאתו נחשבת ביאה, והרי הוא כנוגע בה בלבד. ולפיכך הוא טמא טומאת ערב בלבד. וטומאתו היא טומאה קלה כטומאת מגע, ואינה חמורה כטומאת הבעל.

324. הנוגע טמא בתורת "ולד הטומאה" [רמב"ם מטמא משכב ומושב ג ג].

"ולד הטומאה" מטמא רק אוכלין ומשקין, אבל לא אדם וכלים [שם הלכה ב].

ועוד, שאין בו את החומרא [שנאמרה בכועל נדה] המובאת בגמרא להלן בסמוך.

325. רש"י.

326. בועל נדה הוא אב מאבות הטומאה של

321. הראשונים הקשו: שנינו להלן בהמשך הברייתא: "ואם בא עליה אחד מכל עריות שבתורה מומתין על ידה", ואם כן מדוע התנא הוצרך לומר "וחייבין עליה משום אשת איש"? הרי אשת איש היא בכלל שאר העריות! עיין תוספות, ורשב"א בשם רש"י, וריטב"א ושיטה לא נודע למי.

322. פחות מבת שלש שנים ויום אחד, קדושי כסף [ושטר] שלה נחשבים קידושין, והבא עליה לאחר שלש שנים נהרג משום שבא על אשת איש, אבל הבא עליה בתוך שלש שנים אינו חייב מיתה, למרות שהיא אשת איש, מפני שאין ביאתה ביאה. [רש"י סנהדרין נה ב].

323. תנוקת, אפילו בת יום אחד מטמאת בנדתה שנאמר [ויקרא טו]: "ואשה כי תהיה זבה". והאות ו' [שבמילה "ואשה"] מיותרת, ובאה לרבות תינוקת בת יום אחד. נדה לב ב. הנוגע בנדה, טמא טומאת ערב [טמא בו

וכאמור, טומאתו חלוקה מטומאת הנדה עצמה, (328) (א328) בכך שהוא מטמא את המצעות שהוא שוכב עליהן בטומאה קלה בלבד, "לטמא משכב תחתון", שתחת עשר מצעות, "כעליון", כבגד שמעל הזב, שהוא טמא רק בתורת ולד הטומאה, ולא בטומאת אב הטומאה [שבו טמא המשכב שתחת הנדה].

וכן, בת שלש שנים ויום אחד, **אם נשאת לכהן, אוכלת בתרומה**, כדין אשת כהן. (329)

אבל פחות משלש שנים ויום אחד, אין נישואיה נישואין, הואיל ואין ביאתה ביאה. (330)

שטומאתם של המצעות קלה היא יותר מאשר מושב הנדה עצמה, והרי הם טמאים רק כ"עליונו של זב". כלומר, כבגד שהזב נושאו מעליו, שהוא נטמא רק בטומאת "ולד הטומאה" [המכונה גם "ראשון לטומאה"], ובכוחו לטמא אוכלין ומשקין בלבד, אבל לא אדם וכלים. (327)

ד. אשה שהיא בת שלש שנים ויום אחד, ביאתה ביאה.

ולפיכך, אם היתה נדה, אדם הוועל אותה, הרי הוא נטמא, כאמור לעיל, בטומאת בועל נדה, שטמא שבעת ימים, וטומאתו היא חמורה, שהוא נטמא בתורת "אב הטומאה".

אוכלין ומשקין בלבד, כנ"ל הערה 326. וטומאתו חמורה יותר מאשר סתם אב הטומאה, שיש אבות הטומאה שאינם מטמאים משכב ומושב, ואילו בועל נדה כן מטמא משכב ומושב. כדלהלן בגמרא.

328א. קצת משמע כן מהריטב"א. ונראה שהמצע שמתחתיו ממש הרי הוא טמא בלאו הכי בטומאת מגע. והחומרא שיש בבעל נדה היא שהוא מטמא אפילו את המצע התחתון, שלא נגע בו, ואי אפשר לטמאותו משום מגע, ככל זאת הוא טמא בטומאת משכב.

329. להלן בגמרא מבואר, שבת ישראל שהתקדשה לכהן אינה אוכלת עדיין בתרומה, ורק משנשאת לכהן אוכלת בתרומה.

330. מלשון רש"י כאן משמע, שחופה אינה קונה אלא באשה הראויה לביאה. אבל אם האשה אינה ראויה לביאה, אין החופה קונה בה לכל דבר, ואף ליורשה וליטמא לה וכדומה. [כן הבין הרשב"א מפשטות לשון רש"י. וכן מסקנת משנה למלך אישות ג יא מדברי רש"י סנהדרין

תורה, והוא מטמא אדם וכלים: אדם — במגע ובמשא, וכלים — במגע. בניגוד ל"ולד הטומאה", שאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין בלבד [רמב"ם מטמאי משכב ומושב ג א-ב]. כמו כן, בועל נדה מטמא בהיסט [רמב"ם שם]. ומטמא משכב ומרכב. כפי שיתבאר בגמרא מיד בסמוך.

327. על פי נדה לב ב. ו"עליונו של זב" הוא בגד, הנישא על ידי הזב [רש"י סנהדרין סט א], והוא טמא טומאה קלה במגע הזב, ונעשה "ולד הטומאה". ואילו משכבו, אפילו התחתון, של הזב, הרי הוא "אב הטומאה", ומטמא גם אדם וכלים, ולא רק אוכלין ומשקין. בועל נדה טומאתו חמורה לגבי זה שהוא מטמא אפילו את המשכב התחתון, אבל הוא אינו מטמאו בטומאת "אב" כמו שמטמאו הזב, אלא מטמאו בטומאת "ולד" בלבד, כעליונו של זב, שאינו טמא אלא בתורת "ולד הטומאה" [נדה לב ב].

328. כלומר, טומאתו חמורה בתורת "אב הטומאה", ובידו לטמא גם אדם וכלים, ולא רק

וכן, אם בא עליה אחד מכל העריות שבתורה, הרי אלו מומתין על ידה, הואיל וביאתה ביאה.

ואולם היא – פטורה! שהרי קטנים אינם בני עונשין.

וכן, אם היא בת כהן, ובא עליה אחד מן

הפסולין לכהונה [כגון: גוי, עבד, נתין, ממזר, או חלל],⁽³³¹⁾ פסלה בביאתו מן הכהונה, מלהנשא לכהן.⁽³³²⁾ ומלאכול בתרומת בית אביה, אם היא כהנת.⁽³³³⁾ ⁽³³⁴⁾

עד כאן דברי המשנה במסכת נדה שהביא רבא.

נה ב. אבל הרשב"א כאן לבסוף מסתפק בכוונת רש"י. ועיין היטב בלשון רש"י כפי שמובא ברשב"א. ומכאן קושיא על משנה למלך שם].
[ובמסכת יבמות נו א-ב נחלקו רב ושמואל האם "יש חופה בפסולות" – כלומר, בנשים האסורות בביאה באיסור לא תעשה. אך הכל מודים בפחות מבת שלש שנים שאין חופתה חופה, מאחר שלא שייך בה המושג של ביאה כלל].

והרשב"א פירש, שחופה קונה בקטנה הפחותה מבת שלש שנים לענין שאר הדברים הנקנים בחופה. ורק לענין אכילת תרומה אין חופתה מאכילתה. [וכמו כן לענין בת כהן שנכנסה לחופה לפסול לה, אינה נפסלת בפחותה מבת שלש. ע"ש].

והטעם לכך שאין חופתה מאכילתה בתרומה, היות שמדין תורה בת ישראל שהתארסה לכהן אוכלת בתרומה, וחכמים תקנו שלא תאכל בתרומה עד שתכנס לרשות הבעל, משום שחששו שמא ימצא בה מום, ונמצא שהקידושין היו קידושי טעות, ואכלה תרומה באיסור. או משום שיש חשש שמא תמזוג כוס יין של תרומה, ותתן אותו לשתות לאחיה ולאחיותיה הישראלים, כל זמן שהיא בבית אביה.

אך משנשאת ונכנסת לרשות בעלה, הרי הוא בודקה ממומים, ואין לחשוש לקידושי טעות. ואף אין לחשוש שמא תמזוג כוס לאחיה, מפני שאינה בבית אביה.

וכל זה כשנשאת והיא ראויה לביאה. אבל

בעודה פחותה מבת ג' שנים, שאינה ראויה לביאה, גם אם נכנסה לחופה, בעלה חוזר ומשלחה לבית אביה, ויש חשש שמא תמזוג כוס יין של תרומה לאחיה ולאחיותיה. וכמו כן אין בעלה בודק אותה ממומים הואיל ואינה ראויה לביאה, ויש לחשוש שמא ימצאו הקידושין קידושי טעות. ולפיכך אינה אוכלת בתרומה.

כיוצא בזה פירשו תוספות יבמות נו ב, ותוספות הרא"ש בסוגייתנו. ועיין תוספות סנהדרין נה ב ד"ה נשאת. ורמב"ן יבמות נו ב ד"ה אמר רבא. ומשנה למלך אישות ג יא.

331. רש"י נדה מד ב. וכן אלמנה לכהן גדול. [רש"י יבמות נו ב].

332. תפארת ישראל נדה ה ב. [וכן פירש רש"י על דברי רב ביבמות סח א כדלהלן הערה 334].

333. רש"י יבמות נו ב.

334. נאמר [ויקרא כב]: "ובת איש כהן כי תהיה לאיש זר, היא בתרומת הקדשים לא תאכל", והגמרא במסכת יבמות מוכיחה שהפסוק הזה מיותר, ולפיכך דרשו ממנו ללמד שבת כהן שנבעלה לפסול לה נפסלה. [יבמות סח א].

ופירש רש"י שם, שאם בת כהן היא, הרי היא נפסלת מלאכול בתרומה. ואם היא לוויה וישראלית, הרי היא נפסלת מלהנשא לכהן לעולם.

ומוכיח עתה רבא מדברי המשנה הללו, שביאה עושה קידושין בלבד ולא נישואין:

קתני, שנינו בתחילת המשנה: בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה. וקתני בהמשך המשנה: ואם נישאת לכהן אוכלת בתרומה.

ומשמע שגם אם התקדשה בביאה [ולא בכסף וטרו], כפי שנינו ברישא, היא אינה אוכלת בתרומה עד שתנשא. ומוכח, שביאה עושה אירוסין בלבד, ולא נישואין!

ודוחה הגמרא את ראית רבא, כי אפשר לפרש את דברי המשנה באופן אחר:

כפי קאמר התנא במשנה ההיא:

א. בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה, והביאה הרי היא כנישואין.

ב. **אי הני נישואין**, דכהן נינהו, אם אותם נישואין שנעשו על ידי קידושי ביאה [שכאמור, הם גם נישואין], היו נישואין לכהן, הרי זו אוכלת בתרומה.

ומאחר שאפשר לפרש את דברי המשנה ההיא בנישואין שעל ידי קידושי ביאה לכהן, חוזרת השאלה: האם ביאה עושה אירוסין בלבד, או אף נישואין?

תא שמע ראייה מברייתא שביאה עושה אף נישואין:

שנינו בברייתא: (335) **וכבר שלח יוחנן בן בג בג אצל רבי יהודה בן בתירה לנציבין** שאלה:

שמעתי עליך, שאתה אומר: ארוסה בת ישראל שהתארסה לכהן אוכלת בתרומה אף על פי שלא נשאת. וכי אמנם אמרת כך?!

שלח לו רבי יהודה בן בתירה לבן בג בג תשובה על ידי שליח:

ואתה, וכי אי אתה אומר כן?!

הרי מוחזקני בכך שאתה בקי בחדרי תורה. ואם כן, וכי יתכן שלדרוש בקל וחומר אי אתה יודע?!

הרי יש לדרוש מקל וחומר שבת ישראל שהתארסה לכהן אוכלת בתרומה –

ומה שפחה כנענית, שאם הכהן לא קנה אותה בכסף, **אין ביאתה של הכהן בה**, מאכילתה בתרומה. (336)

אך אם היא נקנתה לכהן בכסף, **כספה**, שנקנית בו, מאכילתה בתרומה.

335. ברייתא זו שנויה בספרי פרשת קרח [יח כט]. וכך שנינו שם:

נאמר בענין מתנות כהונה [במדבר יח יא]: "כל טהור בביתך יאכל אותו". ואחר כך נאמר [שם פסוק יג]: "כל טהור בביתך יאכלנו". והכתוב הזה מיותר, שהרי כבר נאמר כך לעיל [פסוק יא].

ומכאן דרשו בברייתא בספרי, שהפסוק

הראשון מלמד שאשת כהן נשואה שהיא "בביתו" מותרת לאכול בתרומה. והפסוק השני שהוא מיותר, בא ללמד שאפילו בת ישראל המאורסת לכהן אוכלת בתרומה.

ומוסיפה הברייתא ואמרת: "וכבר שלח רבי יוחנן בן בג בג" וכו' כפי שהגמרא מביאה כאן.

336. עבד ושפחה כנענים של הכהן אוכלים

לפי שנאמר [ויקרא כב] בענין אכילת תרומה: "קנין כספו [של הכהן] הוא יאכל בו".

ומוכח שכח קנין הכסף גדול יותר מכח קנין הביאה לענין האכלת תרומה.

אם כן, זו, אשת כהן, שביאתה מאכילתה בתרומה, וכפי שיבואר להלן (337) —

אינו דין שכספה, הכסף שנקנית בו, מאכילתה בתרומה, אף על פי שלא נכנסה לחופה?!

שהרי כח קנין הכסף גדול הוא מכח הביאה לענין האכלת תרומה!

ולפיכך, מן התורה אכן בת ישראל שהתארסה לכהן אוכלת בתרומה, אף על פי שלא נכנסה לחופה.

אבל, מה אעשה, שהרי אמרו חכמים: אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה מדרבנן, עד שתכנס לחופה.

עד כאן דברי הברייתא.

וכדי להוכיח מכאן שביאה עושה נשואין, דנה הגמרא בדברי הברייתא:

רבי יהודה בן בתירה הוכיח מכך שביאה מאכילה את האשה בתרומה, שאף כסף הקידושין מאכילה בתרומה. ויש לשאול:

בתרומה, מפני שהם קנין כספו של הכהן, ונאמר בענין תרומה [ויקרא כב]: "וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו".

שפחה כנענית, שהכהן בא עליה, ולא קנאה בכסף — אינה נקראת "קנין כספו", ואף אינה נחשבת אשתו של הכהן [שאף היא אוכלת בתרומה כמבואר בהערה הקודמת], שהרי אין קידושין תופסים בשפחה כנענית. מפני שנאמר על עבדי אברהם: "שבו לכם פה עם החמור". ודרשו חז"ל [להלן סח א]: עם הדומה לחמור — כשם שבחמור אין תופסין קידושין, כך בעבדים ושפחות כנעניים אין קידושין תופסין, ולפיכך אינה אוכלת בתרומה [רש"י].

337. א. הגמרא הבינה עתה, שביאתה מאכילתה מפני שהיא נחשבת נשואה, ובנשואה פשוט לתנא שהיא אוכלת בתרומה שהרי נאמר [במדבר יח יא]: "כל טהור בביתך יאכל אותו", ודרשו מכאן בברייתא בספרי שאשתו של הכהן אוכלת בתרומה, ודברי בן בג בג מובאים בהמשך אותה ברייתא. [ראה לעיל הערה 335]. רש"י. הכתוב "כל טהור בביתך יאכל אותו" משמע

דוקא נשואה, מפני שהיא בביתו של הכהן, ולא ארוסה, השוהה בבית אביה עד לנשואיה [מלבי"ם שם כט].

[ובספרי למדו, שאף ארוסה אוכלת בתרומה, מרובי הכתוב, כמבואר לעיל הערה 335. ולפי הבנת הגמרא עתה, שבן בתירה למד מן הקל וחומר שארוסה אוכלת מדאורייתא, צריך לומר שבן בתירה דרש את הקל וחומר לרבי יוחנן בן בג בג, שלא דרש מן הפסוק שארוסה אוכלת בתרומה. ו"מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא", כמבואר לעיל ד א].

ב. בגמרא לעיל ה א, מובאים דברי עולא שדורש מהפסוק [ויקרא כב] "וכהן כי יקנה נפש קנין כספו" שבת ישראל הארוסה לכהן אוכלת בתרומה. וכתב תוספות הרא"ש, שצריך לומר שהדרשה בספרי מ"כל טהור בביתך" היא אסמכתא בלבד. וכן כתבו תוספות יבמות סז ב ד"ה קנין כספו.

אך לפי זה לכאורה קשה: מדוע פשיטא לבן בתירה שנשואה אוכלת יותר מארוסה? עיין פני יהושע, ועיין קהילות יעקב סימן ג.

בין בכסף ובין בביאה, האשה אוכלת משנכנסה לחופה, ואפילו מדרבנן!

ומדוע אמר בן בתירה "אבל מה אעשה, שהרי אמרו חכמים אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה?"

והרי מדובר שאכן היא נכנסה לחופה, וראוי שתאכל בתרומה!

ואלא שמא תאמר, שרבי יהודה בן בתירה אמר בביאה שמאכילה בתרומה על ידי שנכנסה כבר לחופה, ומכאן הוא למד לכסף שמאכיל בתרומה אפילו שלא על ידי חופה.

הרי גם כן אי אפשר לומר!

היכי דמי, באיזה אופן הוכיח רבי יהודה בן בתירה, שקנין כסף של כהן מאכיל את בת ישראל בתרומה, בדומה לביאה שעושה הכהן?

אי, אם תאמר שמדובר בביאה שעל ידי חופה, (338) כגון שנכנסה לחופה, ולאחר החופה בא הכהן עליה.

ובאותו אופן מדובר גם בכסף על ידי (339) חופה.

אי אפשר לומר כן.

שהרי אם האשה נכנסה לחופה לאחר קנין קידושין, אזי בתרויהו מיכל אכלה, בשניהם

והנישואין נעשים כאחת [שהרי בשעת הביאה היא עדיין ברשות], ולפיכך היא נעשית נשואה. אבל כסף שנעשה לאחר שנגמרה החופה, לא מועיל.

אבל בהגהות מרדכי [סימן תקמו] כתב בשם רש"י בתשובה, שחופה לפני קידושי כסף ושטר, מועילה. וזה שלא כדברי האחרונים הללו.

[ב] בעצמות יוסף כתב, שקידושי ביאה שלא נעשו בחופה אסורים, והמקדש בביאה בלא חופה לוקה [מתקנת רב — כי "רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה"]. ורש"י רצה לפרש את דברי הגמרא בלא איסור, ולפיכך פירש שמדובר בשחכניסה לחופה קודם לכן.

אך בעצמות יוסף סיים שהוא נוטה לומר שטעות נפלה בספרים.

ועיין פירוש נוסף ברש"ש. [ומדברי תוספות הרא"ש כאן משמע שלדעתו חופה שלפני כסף וביאה אינה מועילה [עיין שם] ולפיכך הבין את דברי רש"י באופן אחר, ודחה את דבריו. ופירש שאף בביאה מדובר בביאה שהחופה נעשתה אחריה].

338. כך פירש רש"י. ומשמע מכאן שחופה שנעשתה לפני הביאה עושה נישואין. וכן הבינו האחרונים מדברי רש"י. אבל עיין תוספות הרא"ש, ועיין להלן בהערה הבאה.

339. כך פירש רש"י.

והאחרונים התקשו בדבריו: מדוע בענין ביאה פירש רש"י שהכניסה לחופה קודם הביאה, ואילו בענין כסף פירש רש"י שהכניסה לחופה לאחר שקידש אותה בכסף? ונאמרו כמה פירושים בהבנת דברי רש"י:

[א] בספר כבוד חופה [שעל שער המלך חופת חתנים סעיף ט] כתב שמדברי רש"י מוכח שחופה שלפני ביאה עושה נישואין. ואילו חופה שלפני כסף אינה עושה נישואין [וזה כדעת שער המלך שם, ושלא כדברי המשנה למלך אישות י ב, שסובר שאף חופה שלפני כסף ושטר מועילה].

וכיוצא בזה פירש בפני יהושע, שחופה לפני הקידושין אינה מועילה, אלא שלענין ביאה, הרגילות היא שהכהן בא עליה ברשותו, ועיקר חופה היא הכנסה לרשותו, ונמצא שהקידושין

שהרי, **הכא**, בביאה יש תרתי, ואילו **הכא** בקנין כסף, יש רק **חדא**!

דהיינו, הביאה הזאת מאכילה בתרומה על ידי צירוף שני קנינים: הביאה עצמה, והחופה.

ואילו בכסף מדובר בקנין אחד בלבד!

ואם כן, האיך אפשר ללמוד שכסף יאכיל בקנין אחד בלבד מביאה כזאת שאינה מאכילה אלא על ידי שני קנינים?

אלא לאו, בהכרח שבן בתירה דיבר בביאה **שלא על ידי חופה**, שדי בביאה זו להאכיל בתרומה, ולמד מכך **לכסף**, שאף הוא מאכיל **שלא על ידי חופה**.

ובכך שניהם שוים, שמאכילים על ידי קנין אחד.

וחכמים גזרו ואמרו, אין האשה אוכלת על דם עד שתכנס לחופה.

ואם כן, יש להוכיח מכאן שביאה עושה נישואין:

שהרי **אי אמרת בשלמא**, דברי הברייתא מובנים אם תאמר שביאה נישואין עושה. כי מאחר שהביאה עושה נישואין, ואילו כסף אינו עושה אלא אירוסין, **משום הכי פשיטא** ליה דאלימא לה ביאה מכסף. לפיכך פשוט לו לבן בתירה שהביאה עדיפה מכסף, ואין ספק שהיא מאכילה בתרומה. לפי שנאמר בענין תרומה: "כל טהור בביתך יאכל אותו". ודרשו מכאן חכמים, שאשה נשואה אוכלת מן התרומה. מפני שהיא בבית בעלה. ומאחר שביאה עושה נישואין, ודאי שהיא מאכילה בתרומה.

אלא, אבל, **אי אמרת** שביאה קדושין בלבד היא עושה, אם כן קשה:

מאי שנא הכא, במה שונה ומיוחדת הביאה, **דפשיטא** ליה לרבי יהודה בן בתירה שהיא מאכילה בתרומה.

ומאי שנא הכא, במה שונה ומיוחד הכסף, **דמספקא** ליה אם הוא קונה, עד שהוצרך ללומדו מביאה?

אלא בהכרח יש להוכיח מהברייתא שביאה עושה נישואין.

ודחינן את הראיה:

אמר רב נחמן בר יצחק: לעולם אימא [אומר] לך שמדובר בביאה שמאכילה על ידי חופה, ומכאן למד בן בתירה שכסף מאכיל **שלא על ידי חופה**.

אלא שהקשנו על כך: וכי אפשר ללמוד שכסף בפני עצמו מאכיל, מביאה שאינה מאכילה אלא על ידי שני דברים [א. ביאה, ב. חופה]!?

ורב נחמן בר יצחק עונה על כך: **ודקאמרת הכא תרתי והכא חדא**, ועל מה ששאלת: הרי ביאה מאכילה על ידי שני קנינים ואיך אפשר ללמוד מכאן שכסף יאכיל בקנין אחד? יש להשיב:

קל וחומר מיהא, איתיה. בכל זאת אפשר ללמוד מקל וחומר שכסף יאכיל אף בלא חופה. וכדלהלן:

והכי שלח ליה, וכך שלח בן בתירה לבן בג בג:

ובן בג בג סובר, שאין להוכיח משפחה כנענית שכח כסף הקידושין בפני עצמו גדול מכח ביאה וחופר יחד, היות ולגבי שפחה כנענית, כאשר שקנאה בכסף, הוא לא שייר בקנינה כלום, והרי היא שלו לגמרי.

אך הכא, באשה שנקנתה בכסף, שייר בקנינה. שהרי עדיין היא לא נכנסה לרשותו לגמרי, ליורשה ולהטמא לה, עד שתכנס לחופה.

ולפיכך אין ללמוד את כח כסף הקידושין בפני עצמו מכסף השפחה הכנענית.

רבינא חולק על רב נחמן בר יצחק, וסובר, שלא עלה בדעתו של בן בתירה ללמוד שכסף יאכיל בפני עצמו, מביאה שאינה מאכילה אלא בצירוף חופה.

ולפיכך, רבינא אמר: מטעם אחר אין להוכיח מדברי בן בתירה שביאה עושה נישואין:

אף בן בג בג שסבר שאין ארוסה אוכלת בתרומה, מדאורייתא מפשט פשיטא ליה דאכלה משעת הארוסין, בין אם התקדשה בביאה ובין אם התקדשה בכסף. ולפיכך אין

ומה שפחה כנענית, שאם הכהן לא קנה אותה בכסף אלא בא עליה, אזי אין ביאתה מאכילתה בתרומה אפילו על ידי חופה, ובכל זאת כספה מאכילתה בתרומה בלא חופה. ומכאן שכח הכסף בלא חופה, גדול יותר מכח ביאה וחופה גם יחד. (340)

ואם כן, זו, אשת כהן, שביאתה מאכילתה בתרומה על ידי שנכנסה לחופה, וכי אינו דין שנאמר, שכספה מאכילתה בתרומה אף בלא חופה?! שהרי כח הכסף בלא חופה, גדול מכח ביאה וחופה גם יחד!

והוסיף בן בתירה ואמר: אבל מה אעשה? שהרי אמרו חכמים אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה, משום הגזירה דהזכיר עולא לעיל [ה א]: מאחר שארוסה נמצאת בבית אביה, יש לחשוש שמא ימזגו לה כוס יין של תרומה בבית אביה, ותשקנו לאחיה ולאחיותיה, והם אסורים לאכול תרומה, שהרי הם אינם כהנים.

ולפי זה, רב נחמן בר יצחק מבאר גם את טעמו של בן בג בג, שנראה מדברי הבריייתא שהוא לא דרש את הקל וחומר הזה. ולדעתו, ארוסה אינה אוכלת בתרומה אפילו מדאורייתא: (341)

340. הקשה הריטב"א: ממה שלמדנו בשפחה כנענית שאין ביאתה מאכילתה בתרומה, אי אפשר להוכיח שביאה קלה מכסף, שהרי יש לפרש שהטעם לכך שביאה אינה מאכילה את השפחה, זה מפני שאין קניינה לשם אישות. ולפיכך ביאה לא קונה בה כלל!

ותירץ: הקל וחומר המובא בבריייתא אינו קל וחומר גמור, אלא יש ללמוד במה מצינו: כמו

341. עיין בספר המקנה.

אבל מהתוספות נראה, שהקל וחומר בבריייתא הוא קל וחומר גמור.

להוכיח מכאן שביאה עושה נישואין. שהרי אפילו אם אינה עושה אלא אירוסין, אזי היא אוכלת בתרומה.

ורק לענין איסור מדרבנן, הוא דשלח ליה לבן בתירה.

והבי [וכך] שלח ליה:

אני בן בג בג טובר, שבת ישראל שהתארסה לכהן בכסף או בשטר⁽³⁴²⁾ אינה אוכלת בתרומה כל זמן שלא נכנסה לחופה, משום שיש חשש שמא ימצאו בה "סימפון"⁽³⁴³⁾, דהיינו מום, ואז קידושיה בטלים מלמפרע, מפני שהתברר שהם קידושי טעות [שהבעל לא קידש אותה על דעת כן]. ואם ארוסה בת ישראל היתה אוכלת בתרומה, נמצא שבסופו של דבר התברר שהיא עברה איסור באכילתה, שהרי קידושיה היו קידושי טעות.

ולפיכך אמרו חכמים שארוסה בת ישראל שהתארסה בכסף או בשטר אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה, ומשנכנסה לחופה אין לחשוש שמא ימצא בה מום ויתבטלו הקידושין, מפני שדרך האדם לבדוק את האשה ביד קרובותיו לפני החופה אם יש בה מום, ואפילו אם נמצא שהיה בה מום, ודאי הוא ידע על כך, והסכים להנשא על דעת כן, ואין קידושיו קידושי טעות.

ושמעתי עליך, שאתה בן בתירה, אומר: ארוסה בת ישראל שהתארסה בכסף או

בשטר אוכלת בתרומה אפילו מדרבנן. ולא חיישת לסימפון [למום].

האם אמרת כך?!

שלח ליה בן בתירה: ואתה, וכי אתה, אי אתה אומר כן?! הרי מוחזקני בכך שאתה בקי בחדרי תורה, וכי לדרוש בקל וחומר אי אתה יודע?!

והלא יש להוכיח מקל וחומר שאף ארוסה שהתארסה בכסף או בשטר אוכלת בתרומה

שהרי אין ספק, שגם אתה, בן בג בג מודה, שאשה אשר התקדשה לכהן בביאה, אוכלת בתרומה אף על פי שלא נכנסה לחופה. ואין חשש שמא נמצא בה מום שיבטל את הקידושין, מפני שאין אדם מקדש את האשה בביאה לפני שהוא בודק אם יש לה מום.

ולכן, אפילו אם נמצא בה מום, אין הקידושין בטלים, שהרי הבעל ידע מכך, ולמרות הכל הוא קידש אותה. ואין אלו קידושי טעות.

ולפי זה יש ללמוד בקל וחומר, שאשה אשר התארסה לכהן בכסף, תאכל בתרומה אפילו מדרבנן, ואין חוששים לסמפון:

ומה שפחה כנענית, שאין ביאתה לכהן מאכילתה בתרומה, ובכל זאת כספה

ולכן "שובר" [קבלה עלתשלום] נקרא "סימפון", מפני שהוא מבטל את כח שטר החוב [כבא מציעא כ א]. וכאן הגמרא קורא סימפון לדבר המבטל קידושין, או מקח של עבד. רש"י.

342. כך נראה מדברי בן בתירה להלן, שבביאה אף בן בג בג מודה שארוסה אוכלת, ועיין להלן הערה.

343. כל דבר המבטל את המקח קרוי "סימפון",

מאכילתה בתרומה, ולא חיישינן לסמפון, ואין חוששים שמא נמצא בה מום, ויתבטל קניינה משום שהוא מקח טעות.

אם כן, זו, אשת כהן, שביאתה מאכילתה בתרומה אפילו אם לא נכנסה לחופה, ונמצא שכהן אכילתה בתרומה גדול מכח שפחה כנענית שאינה אוכלת על ידי ביאה —

וכי אינו דין לומר שבספחה מאכילתה בתרומה כשם שמצאנו בשפחה כנענית, ולא ניהוש לסמפון?!

ומוסיף רבי יהודה בן בתירה ואומר: אבל מה אעשה, שאמנם אין חוששים לסמפון, אבל מטעם אחר הרי אמרו חכמים ארוסה בת ישראל אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה, משום דעולא.

יא-א

שעולא אמר לעיל [ה א], שחששו בארוסה שהיא בבית אביה, שמא ימזגו לה כוס יין של תרומה, ותשקנו לאחיה ולאחיותיה, שהם ישראלים, ואסור להם לאכול תרומה. (344) (345)

ולהלן הגמרא תבאר, מה איכפת לי מהו הטעם שחכמים אסרו על ארוסה בת ישראל לאכול בתרומה, אם זה משום סימפון כדעת בן בג בג, או משום שמא ימזגו לה כוס כדעת בן בתירה.

עד כאן ביאר רבינא את הקל וחומר של רבי יהודה בן בתירה.

ויש לשאול על בן בג בג: מדוע לדבריו אסרו על ארוסה בת ישראל לאכול בתרומה משום סימפון, ואילו בשפחה כנענית לא חששו לסמפון, ומדוע אין הוא מודה לקל וחומר שאמר רבי בן בתירה?

ורבינא עונה על כך:

ובן בג בג סובר, שדוקא בארוסה יתכן שהמקח יתבטל על ידי סמפון [מום]. אבל סימפון בעבדים — לית ליה!

לדעת בן בג בג לא יתכן שמקח עבדים ושפחות יתבטל על ידי מום, שהרי —

אי, אם אותו סימפון מומין שבגלוי הוא, הא קא חזי ליה!

הרי האדון רואה זאת לפני הקניה, והואיל וקנה את העבד [או השפחה] למרות הכל, הרי ודאי שקנהו על דעת כן, ואין זה מקח טעות.

ואי, ואם בטול המקח הוא משום שיתברר שיש לו מומין שבסתר —

אי אפשר לבטל על ידי כך את המקח!

שהרי מאי נפקא ליה מיניה, איזה נזק יש לאדון מכך שיש לעבד מומין שבסתר? הרי למלאכה קא בעי ליה. האדון זקוק לעבד רק בשביל שיעשה מלאכתו, ולא איכפת ליה

344. וכלפי זה אי אפשר ללמוד קל וחומר משפחה כנענית, שהרי שפחה כנענית היא ברשות האדון משעה שנקנתה בכסף, ולא שייך שם חשש שמא תשקה לאחיה ולאחיותיה. מה

345. עיין תוספות ד"ה עד שתכנס לחופה.